

Osnovni pojmi

Turistična geografija in kulturna dediščina

Polona Frajzman

TURIZEM

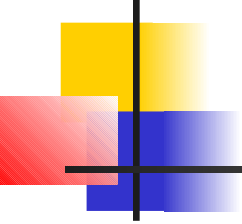
- družbeni pojav
- zadovoljevanje potreb
- motivi

- turizem - tour (fr.) sprehod, krožno sprehajanje
- **Turizem je skupek odnosov in pojavov, ki izhajajo iz potovanja in gibanja obiskovalcev nekega mesta, če se s tem bivanjem ne pojmuje stalno prebivanje in če s takšnim bivanjem ni povezana nikakršna gospodarska dejavnost. (w. Hunziker)**

Turizem

- potovanje ali bivanje ljudi v drugem kraju,
- gospodarska dejavnost,
- celovit splet odnosov in pojavov,
- vključuje potrebe in nagibe ljudi po turističnih potovanjih,
- možnosti za uresničitev potovanj,
- sama potovanja,
- dejavnosti, ki omogočajo potovanje,
- bivanje in udejstvovanje turistov v drugem kraju,
- dejavnike, ki vplivajo na turistično potovanje,
- bivanje in potrošnjo ter
- učinke na geografsko okolje.

“Turizem je splet odnosov in pojavov, ki izhajajo iz potovanja in bivanja oseb, ki jim kraj bivanja ni niti glavni, niti stalni kraj stanovanja in dela.” (C. Kaspar)

- zajema tudi poslovna potovanja

Dejavniki turizma

Objektivni dejavniki:

- - denar
- - prosti čas
- - demografske značilnosti
- - elementi turistične ponudbe
- - cene
- - geografske značilnosti
- - tehnična opremljenost
- - varnostno - politične razmere
- - turistični tokovi
- - konkurenca
- - promocija
- - mediji, priporočila, nasveti
- - predpisi

Subjektivni dejavniki:

- - navade
- - vera
- - ugled
- - moda
- - strah
- - radovednost
- - posnemanje
- - snobizem

Turist

- V širšem smislu: turisti so vsi obiskovalci nekega kraja oziroma območja, ne glede na vzrok obiska (razen začasnih prebivalcev: vojakov, študentov, učencev in tistih, ki imajo v kraju domicilno delovno mesto).
- V ožjem smislu: turisti so samo tisti obiskovalci, pri katerih sta rekreativni ali kulturni nagib primarna.

Vidik »menjave kraja«.

Vidik »bivanja izven kraja delovnega mesta ter kraja stalnega bivanja«.

Prosti čas

- Kvantitativno izhodišče – časovna kategorija – razmejitev prostega od neprostega časa. Prosti čas ostaja po času za delo in za osnovne človekove funkcije kot so spanje in prehranjevanje.
- Industrializirane dežele: delovni čas znašal od 40 do 42 ur tedensko, povprečni možni prosti čas - v širšem smislu - ene zaposlene osebe do 2.675 ur letno.
- Vsebinski vidik – prosti čas zajema ves čas, ki ostaja zunaj dela in drugih nujnih življenjskih funkcij, zato je treba pomisliti na besede, ki znotraj ločujejo značilne odseke prostega časa.

Prosti čas

- prosti čas v širšem pomenu - vsakodnevno obdobje delovanja zunaj terminsko določenega dela
- prosti čas v ožjem pomenu - individualno razporejen, brez stvarnih nujnosti in je na voljo po osebnih željah
- samostojna funkcija človekovega delovanja - ravnanje v prostem času

Pojma prosti čas zato ni mogoče sprejemati zgolj merjeno z urami, temveč globlje, s psihološkimi razsežnostmi, z osebnostnim doživljanjem, ki subjektivno vrednoti prosti čas.

Oblike rabe prostega časa

1) KULTURA, DODATNO IZOBRAŽEVANJE, ZABAVA

- v in izven stanovanja

2) TURIZEM

- bivanje in privlačnosti; operatorji (organizirana potovanja in izleti)

3) ŠPORT

a) aktivni b) pasivni (ogledovanje) - v pokritih prostorih in na prostem

4) DRUGE OBLIKE SPROSTITVE

a) igre (igralnice, igre na srečo, ...)

b) prehranjevanje (restavracije, kavarne, gostilne, ...)

c) pitje (bifeji, pivnice, kavarne, ...)

d) oskrbovanje (opazovanje izložb, obisk sejmov, nakupovanje, ...)

e) ples (diskoteka, plesne dvorane, plesne šole, ...)

f) domača opravila (domače živali, pletenje, igranje z otroki, ...)

g) zdravje in lepšanje (savna, kozmetika, kure v zdraviliščih, ...)

h) družbene dejavnosti (sodelovanje v družbenih organizacijah, strokovnih in športnih društvih, ...)

Turistična geografija

Znanstvena disciplina znotraj geografije – ukvarja se z učinki turizma na prostor.

Več poimenovanj: turistična geografija, geografija rekreacije, geografija prostega časa, geografija ravnanja v prostem času.

Naravna dediščina

Naravne vrednote obsegajo **vso naravno dediščino** na območju Republike Slovenije. To so zlasti:

- geološki pojavi, minerali in fosili ter njihova nahajališča,
- površinski in podzemski kraški pojavi, podzemske jame,
- soteske in tesni ter drugi geomorfološki pojavi,
- ledeniki in oblike ledeniškega delovanja,
- izviri, slapovi, brzice, jezera, barja, potoki in reke z obrežji,
- morska obala,
- rastlinske in živalske vrste, njihovi izjemni osebki ter njihovi življenjski prostori,
- ekosistemi,
- krajina in
- oblikovana narava.

Naravna dediščina

- **Ekosistem** je funkcionalna celota življenjskega prostora (biotop) in življenjske združbe (biocenoza).
- **Habitat** (življenjski prostor) je s specifičnimi neživimi in živimi dejavniki opredeljen prostor vrste oziroma geografsko opredeljen prostor osebka ali populacije vrste.
- **Oblikovana narava** je del narave, ki ga človek preoblikuje z namenom vzgoje, izobraževanja, oblikovanja krajinskih elementov...
- **Krajina** je prostorsko zaključen del narave, ki ima zaradi značilnosti žive in nežive narave ter človekovega delovanja določeno razporeditev krajinskih struktur.

Varovana območja

Ožja zavarovana območja:

naravni spomenik (območje, ki vsebuje eno ali več naravnih vrednot),

strogi naravni rezervat in naravni rezervat (območje geotopov, življenjskih prostorov ogroženih, redkih ali značilnih rastlinskih ali živalskih vrst).

Širša zavarovana območja - **parki**:

narodni (veliko območje s številnimi naravnimi vrednotami ter z veliko biotsko raznovrstnostjo),

regijski (območje regijsko značilnih ekosistemov in krajine, naravne vrednote se prepletajo z deli narave, kjer je človekov vpliv večji) **in**

krajinski (območje s poudarjenim kakovostnim in dolgotrajnim prepletom človeka z naravo).

Natura 2000

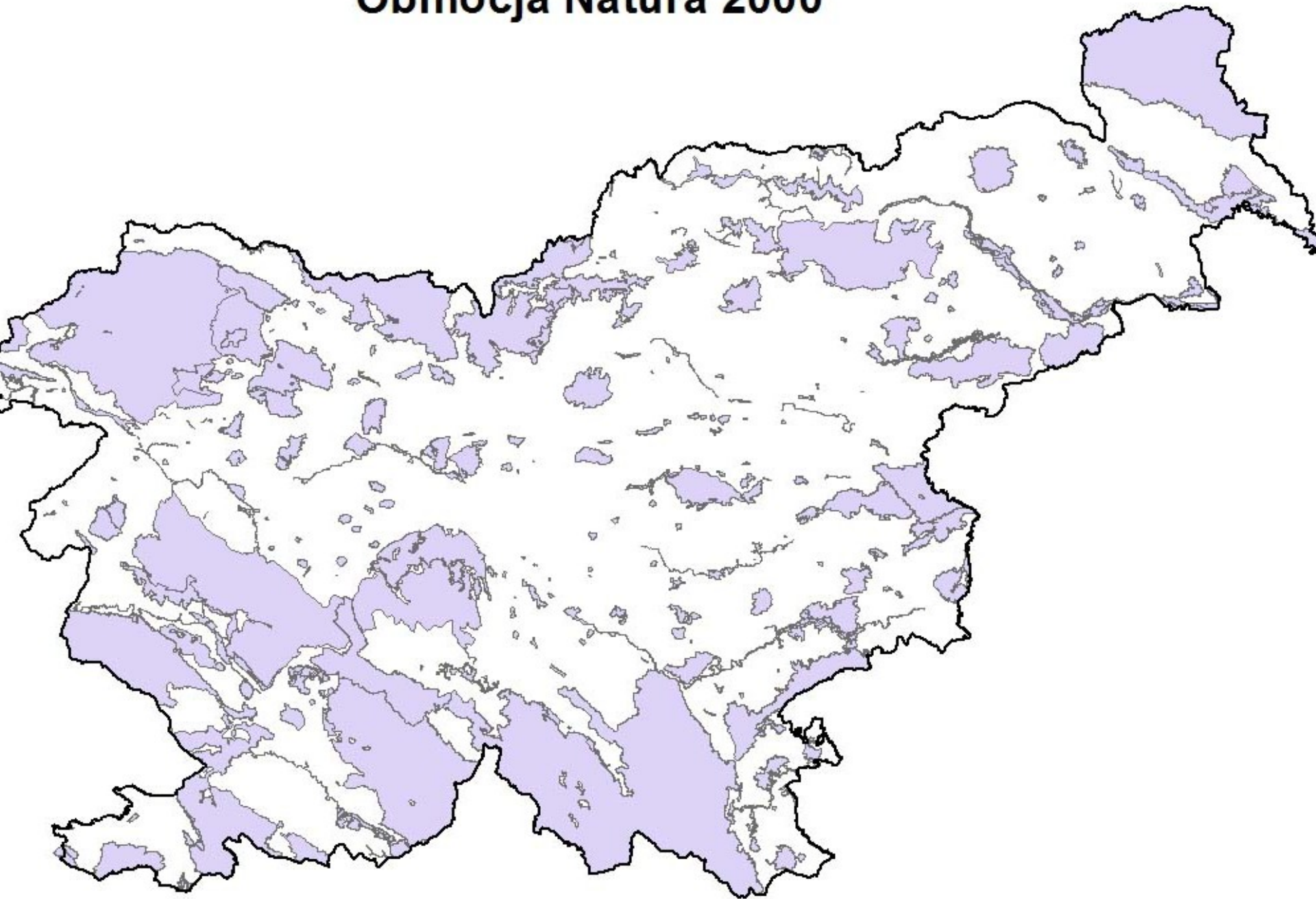

EU oblikuje mrežo posebej varovanih območij, namen je ohranjanje biotske raznovrstnosti.

Določenih je 286 območij, zajemajo 36 odstotkov površine Slovenije.

Območja Natura 2000

Naravne prvine v prostoru

Naravne prvine prostora same po sebi niso turistična atrakcija, to postanejo šele, ko pride do povpraševanja po njih.

Pomen naravnih prvin pokrajine za turizem

---

1. Zunanji doživljajski potencial (bogatitev duha in/ali telesa)
2. Zdravilna vrednost oz. direktni pomen klime in naravnih zdravilnih sredstev
3. Primernost ali uporabnost prostora za rekreacijsko dejavnost
4. Notranja vrednost oz. kulturni pomen ali uporabnost za znanstveno in poučno - vzgojno dejavnost

Kulturna dediščina

- Kulturna dediščina so viri in dokazi človeške zgodovine in kulture (snovna, materialna dediščina), ter s tem povezane kulturne dobrine (nesnovna, nematerialna dediščina).
- Kulturna, znanstvena in splošno človeška vrednost - varstvo in ohranjanje v državnem interesu.
- Osnovna, kulturna funkcija kulturne dediščine je njeno neposredno vključevanje v prostor in aktivno življenje v njem, predvsem na področju vzgoje, posredovanja znanj in izkušenj preteklih obdobj, ter krepitev narodove samobitnosti in kulturne istovetnosti.

Kulturna dediščina

Snovna (materialna) dediščina so glede na svojo pojavnost v prostoru posamične stavbe, skupine stavb, območja, predmeti in zbirke predmetov.

Kulturna dediščina

H kulturni dediščini prištevamo tudi:

arheološko dediščino (ostaline, predmeti in vsakršni človeški sledovi iz preteklih obdobj),

kulturno krajino (posebna območja površja, kot jih zaznavajo ljudje in katerih značilnosti in prostorske ureditve so plod delovanja in medsebojnega vplivanja naravnih in človeških dejavnikov),

premično dediščino in zbirke (predmeti človeškega in naravnega izvora),

nacionalno bogastvo (zaradi svojega zgodovinskega, umetnostnega, znanstvenega ali splošno človeškega pomena tako kulturno vrednost, da se zagotavlja njegovo ohranjanje znotraj ozemlja RS) **ter**

nesnovno dediščino (znanja, spretnosti, šege in navade, prepričanja in vrednote, kot jih zaznavajo in uresničujejo ljudje).

Literatura in viri

- Jeršič, M. 1985: Turistična geografija. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Zorko, D. 1998: Uvod v turizem. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 1999
- Zakon o ohranjanju narave, Ur.l. RS, št. 56/1999
- Zakon o varstvu kulturne dediščine, Ur.l. RS, št. 16/2008
- Zakon o spodbujanju razvoja turizma, Ur.l. RS, št. 2/2004